

АНОТАЦІЯ

Білаш І. П. Актуальна монодрама крізь оптику синтезу мистецтв: теорія і практика. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво». – Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка – Карого, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2025.

Зміст анотації. Актуальність наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту полягає в тому, що в ньому вперше проаналізовано актуальну монодраму як міждисциплінарне явище сучасного театру, в якому відбувається синтез тексту, тілесної дії, голосу, візуального образу, звуку та простору. Запропоновано оптику синтезу мистецтв як аналітичний інструмент для вивчення моновистави нового типу — гібридної, авторської, поліфонічної за засобами, але моноцентричної за фокусом дії.

Особлива увага приділяється формуванню монодрами як авторської платформи, де єдність виконавця й творця відкриває можливість радикально персонального, навіть сповідального висловлювання. **Вперше** в українському театрознавстві досліджується монодрама зсередини — крізь призму художньої практики самого дослідника: автор дисертації створює п'єсу, komponуючи між собою вербатім та авторський текст, а крім того постає ще актором та режисером, що надає роботі емпіричного підґрунтя і уможливорює глибше розуміння внутрішніх механізмів «монодраматичного» формотворення. У теоретичній частині дисертації окреслено типологію актуальної монодрами, проаналізовано її трансформації в межах постдраматичного театру, перформансу й документальної сцени. Висвітлено новітні тенденції: поліфонізація я-мови,

переосмислення публічного й приватного, включення музичних і тілесних імпровізацій. Увагу зосереджено на драматургічних і сценічних стратегічних зсувах, які зумовлюють нову якість взаємодії з глядачем — через інтимність, емоційну оголеність і художню автономію. У практичній частині дослідження описано авторський досвід створення моновистави в умовах сценічного експерименту. Аналізуються особливості розробки тексту, структурної архітекτονіки, вибудови мовної ритміки, сценографічного мислення та тілесної партитури як єдиного синтетичного простору твору, який ми вважаємо монодраматичним.

Метою дослідження є простеження процесу народження актуальної монодрами — від моменту драматургійного задуму до сценічного втілення — в контексті сучасного синтетичного театру, поєднуючи в собі драматичний та документальний елементи. Дослідження спрямоване на осмислення монодрами не лише як жанру, а як живого перформативного процесу, в якому перетинаються драматургія, режисура, акторська партитура, документ, простір, звук та пам'ять. У фокусі — аналіз практики, що ґрунтується на особистому виконавському досвіді та є підґрунтям для концептуального осмислення сучасного театру як синтетичного мистецтва.

Методи дослідження: історико-контекстуальний, порівняльно-аналітичний, структурно-композиційний, дискурс-аналіз, метод художньої реалізації, перформативний. Обрані методи зумовлені комплексним характером дослідження, що поєднує теоретичний аналіз і практичну реалізацію мистецького твору, а також потребою виявлення специфіки актуальної монодрами як явища на перетині театру, літератури, перформативних і візуальних практик.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дослідженні вперше теоретично окреслено форми репрезентації монодраматичного висловлювання в контексті синтезу мистецтв, з урахуванням драматургії мовної дії, документального матеріалу та

акторського виконання. Запропоновано нову аналітичну перспективу, що поєднує концепт драми дискурсу з принципами тотального театру, де монодрама постає не лише як літературний жанр, а як подія публічного свідчення. Вперше здійснено повноцінну художньо-наукову реалізацію ідеї сценічного синтезу на матеріалі авторської монодрами «Хочу, щоб цієї вистави не було», у якій вербатім інтегровано в індивідуальну драматургічну структуру, а акторська дія постає як форма текстового і тілесного висловлювання. Дослідження відкриває новий підхід до аналізу монодрами як автономного виду театрального вислову, здатного поєднувати текст, документ, перформанс і авторську присутність в одній сценічній формі.

У першому розділі роботи розглядаються теоретичні та методологічні підвалини дослідження монодрами в сучасному мистецькому контексті. Визначено монодраму як відкриту, поліфонічну структуру, що функціонує в полі постдраматичного театру й вимагає інтердисциплінарного прочитання. Сучасна монодрама більше не репрезентує дійсність, а втручається в неї, перетворюючись на форму дії та акт суб'єктного висловлювання.

Обґрунтовано доцільність застосування концепту «драми дискурсу» для аналізу монодрами як події мовлення, у якій мовна дія формує не лише зміст, а й суб'єктність. У межах цієї парадигми монолог функціонує як перформативна подія — не репрезентація, а акт творення, що відбувається в голосі, тілі, жесті, інтонації. Монодрама постає як інструмент естетичного й екзистенційного самовизначення, де мовлення — це присутність.

Виявлено, що сучасна монодрама повною мірою реалізує принципи тотального театру: вона синтезує драму, пластику, документ, звук, перформанс і тілесність у межах єдиного виконавського жесту. У цьому типі театру актор водночас є драматургом, режисером і перформером.

Монодрама функціонує як лабораторія театральної цілісності, де сценічна дія є єдністю тексту, простору, часу й суб'єктивного імпульсу.

У другому розділі дослідження зосереджено увагу на сучасному стані монодраматургії як живого, динамічного процесу, що перебуває в постійному діалозі з соціальною реальністю та естетичними викликами доби. Розкрито архітектоніку сценічного тексту як відкритий процес, що витікає з глибинних імпульсів переживання. Формотворення в монодрамі не спирається на канонічну сюжетність, а вибудовується через ритм, паузу, тіло, мовну напругу. Така структура функціонує як подія, що породжує смисли в реальному часі. Монодрама постає як поле формального експерименту, де слово і дія зливаються в єдиний акт досвіду.

Уточнено специфіку акторського існування в монодрамі як моделі безпартнерної гри, що активує простір внутрішнього «я» та трансформує мовлення на рівні тіла. Актор постає як єдиний канал артикуляції змісту — художнього, етичного, психологічного. Його дія — це форма самоконструювання, в якій темп, тиша й напруга стають новою драматургією присутності.

Схарактеризовано мовну маніпуляцію як ключовий інструмент сценічного впливу. Вона виконує функції сугестії, формує психологічну напругу, моделює драматичну самість. Мова в монодрамі — це не тільки засіб, а простір спротиву, конфлікту й смислотворення. Маніпулятивний ресурс мовлення стає основою комунікативної дії, яка підпорядковує рецепцію авторському жесту.

Окреслено місце вербатіму як стратегії, що конфліктує з художньою мовою, розшаровує сцену і вводить у драматургію пласт свідчення. Вербатім не ілюструє зміст, а дестабілізує його, активуючи поліфонію правд — між вигаданим і фактичним, публічним і приватним. У дисертації сформовано підхід, за якого вербатім функціонує як рівноправний пласт

авторського висловлювання, що підважує мовну конвенцію й продукує етичну напругу.

У третьому розділі дослідження здійснюється глибокий аналіз авторського мистецького досвіду створення й реалізації актуальної монодрами — від моменту зародження ідеї до сценічного втілення. Описано втілення моновистави-документа «Хочу, щоб цієї вистави не було», яка стала практичним полем реалізації головних концепцій дослідження. Тут поєднано вербатім, авторське письмо, акторське існування й принципи тотального театру. Цей сценічний акт не є інтерпретацією заздалегідь заданого тексту — він постає як живе висловлювання, у якому автор і виконавець зливаються в єдиному жесті присутності. Простір сцени перестає бути майданчиком гри — він стає місцем свідчення, етичної відповідальності та художньої трансформації.

У підсумку сформовано не лише індивідуальну творчу практику, а й цілісну модель сучасної монодрами як простору синтезу мистецтв. У цьому театрі тіло стає текстом, голос — драматургією, мовлення — актом етичного вибору, а сцена — місцем, де реальність не відображається, а проростає зсередини. Монодрама, в такому її розумінні, вже не питає дозволу на існування — вона проривається, щоб бути. Щоб говорити там, де мовчання більше не захищає. Щоб бути тим голосом, який залишиться навіть тоді, коли вистава завершиться.

Розроблена й публічно представлена наукова праця на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтв має наукову значущість та цінність для акторів і режисерів, а також для науково-педагогічної спільноти, яка працює з жанром моновистави-документу, бо комплексно висвітлює монодраму як синтетичне мистецтво — не лише як драматургічний текст, а як повноцінний художній процес: від авторського задуму до сценічної реалізації, із використанням вербатіму. Робота поєднує теоретичний аналіз, культурологічний контекст і практичний досвід

створення та втілення моновистави, що дозволяє акторам і режисерам глибше осмислити потенціал цього жанру як засобу індивідуального висловлювання й суспільного резонансу. Для науковців же дослідження відкриває перспективу міждисциплінарного підходу до монодрами як феномену, що функціонує на перетині театру, літератури, перформативного мистецтва й соціального дискурсу.

Наукове обґрунтування складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Ключові слова: *монодрама, вистава-документ, моновистава, документальна вистава, синтез мистецтв, актор-автор, сценічна реалізація, вербатім, драматургія дії, перформативність, емоційна пам'ять, художній досвід, авторська присутність, культурна травма, режисура монологу, структура переживання, театр сучасності.*

SUMMARY

Bilash I. *Contemporary Monodrama Through the Lens of Art Synthesis: Theory and Practice.* – Qualification research paper submitted as a manuscript. Scholarly justification of an artistic project submitted for the educational and creative Doctor of Arts degree in specialty 026 "Performing Arts." – Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Kary, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Kyiv, 2025.

Abstract content. The dissertation offers a comprehensive theoretical and practical exploration of contemporary monodrama as an interdisciplinary phenomenon in the synthesis of arts—text, physical action, voice, visual imagery, sound, and space. It proposes the lens of artistic synthesis as an analytical tool for examining a new hybrid type of solo performance: polyphonic in modes yet singular in dramatic focus.

A key emphasis is placed on monodrama as the author's platform, where the unity of performer and creator enables radically personal, even confessional expression. For the first time in Ukrainian theatre studies, monodrama is examined from the inside—through the artistic practice of the researcher themselves. The author writes a play combining verbatim material with original text and also assumes the roles of actor and director, providing empirical grounding and deepening understanding of the internal mechanisms of monodramatic form creation. The theoretical section outlines a typology of contemporary monodrama, traces its transformations within postdramatic theatre, performance, and documentary stage, and highlights current trends: polyphonization of the “I”-voice, redefinition of public and private domains, and inclusion of musical and physical improvisation. Attention is focused on dramatic and scenic strategic shifts that shape a new quality of intimacy, emotional vulnerability, and artistic autonomy in the performer–audience interaction.

The dissertation's objective is to trace the birth of contemporary monodrama—from dramaturgical conception to stage realization—within the context of modern synthetic theatre, combining dramatic and documentary elements. It approaches monodrama not merely as a genre but as a living performative process where dramaturgy, direction, performative score, documentary, space, sound, and memory intersect. The focus is on analyzing practice grounded in personal performative experience, which forms the conceptual foundation for understanding contemporary theatre as synthetic art.

Methods: historical-contextual, comparative-analytical, structural-compositional, discourse analysis, artistic implementation, and performative methods. These reflect the study's complexity and its integration of theory with creative realization, aiming to reveal contemporary monodrama's specificity at the crossroads of theatre, literature, performative, and visual practices.

Scientific Novelty: For the first time, the study theoretically delineates forms of monodramatic expression in the synthesis of arts—considering linguistic dramaturgy, documentary material, and performative execution. It introduces a novel analytical perspective that combines the concepts of *drama of discourse* with *total theatre*, situating monodrama not just as a literary genre but as an act of public testimony. The dissertation also provides the first full artistic-academic synthesis on the basis of the author's monodrama *I Wish This Performance didn't have to exist*, integrating verbatim into a dramaturgical structure and proposing acting as a form of textual and corporeal expression. The study opens a new pathway for analyzing monodrama as an autonomous form capable of uniting text, document, performance, and authorial presence in a single scenic expression.

Chapter Summaries:

- **Chapter 1:** Explores theoretical and methodological foundations and posits monodrama as an open, polyphonic structure demanding an

interdisciplinary approach. Modern monodrama intervenes in reality as subjective expression rather than representation.

- **Chapter 2:** Investigates monodrama as a dynamic, socially responsive dramaturgy model. Reveals the scenic text's architecture as an open process born of inner impulses, built through rhythm, pause, body, and rhetorical tension—functioning as a real-time meaning generator and formal experiment.

- Identifies solo performance as a partnerless form that activates the internal “I” and transforms speech at the corporeal level; the actor becomes the sole articulator of artistic, ethical, and psychological content. Identifies the actor's process as self-construction through tempo, silence, and tension.

- Analyses verbal manipulation as a key instrument of theatrical persuasion—establishing language as a locus of resistance, conflict, and meaning. It functions as a foundation for communicative action, subordinating reception to authorial intent.

- Defines verbatim as a strategy that destabilizes artistic language, provoking a polyphony of truths—fictional and factual, public and private. The monodrama model developed treats verbatim as an equal layer of authorial expression that subverts conventions and produces ethical tension.

- **Chapter 3:** Delves into the author's creative practice—from inception to stage realization of *I Wish This Performance didn't have to exist*. It combines verbatim, original writing, performative presence, and total theatre principles. The piece is not an interpretation of existing text but emerges as a live expression merging author and performer in gestural presence. The stage becomes a site of testimony, ethical responsibility, and artistic transformation.

Final Contribution: The work constructs not only an individual creative practice but a holistic model of contemporary monodrama as a space of art synthesis: body as text, voice as dramaturgy, speech as ethical act, and stage as a site where reality does not merely reflect but grows from within. This monodrama

does not ask for permission to exist—it erupts to speak when silence no longer protects. It is the voice that remains when the performance ends.

The developed and publicly presented dissertation for the Doctor of Arts degree is of scientific significance for actors, directors, and the academic community engaged with documentary solo performance, providing a holistic perspective on monodrama as a full artistic process—from authorial inception to stage realization, including verbatim. It integrates theoretical analysis, cultural context, and practical experience to enable in-depth comprehension of this genre's potential for personal expression and social resonance.

Structure: Abstract, three chapters, conclusions, bibliography, and appendices.

Keywords: monodrama, documentary performance, solo performance, synthesis of arts, actor-author, verbatim, dramaturgy of action, performativity, emotional memory, authorial presence, cultural trauma, monologue direction, structure of experience, contemporary theatre.